

sicer koj onim bom enak,
 ki spejo v večni grobni mrak.
 Zarana spas naj čutim Tvoj,
 oprt na Te ves up je moj.
 Pokaži mi rešilno pot,
 da hodil brez zablod in zmot;
 saj k Tebi duh le dviga se,
 o Tebi nada vžiga se,
 zato sovragom me otmi,
 Gospod moj in rešitelj Ti!

Priuči Svoji volji me,
 po ravnem polji vodi me;
 Tvoj duh zarad Tvoje časti
 naj spet me dvigne, oživi.
 Zaradi vernosti obljub
 otmi me stisk sovragu vkljub.
 Po milosti obilnosti
 trinogov stri nevsmilnosti,
 ponižaj jih, rešitelj moj,
 ker zvest sem vedno sluga Tvoj!

(22. 7. 03.)

Karel Bačer | Gregorčičeve še neobjavljene prigodnice

Ni ga zlepa slovenskega pesnika, ki bi napisal toliko prigodnic, kot jih je napisal Simon Gregorčič, čeprav je vedno zatrjeval, da ne piše rad po naročilu, da se noče siliti itd. Vzrok temu velikemu številu ni samo v Gregorčičevi izrazito prigodniški pesniški naturi in verzifikatorski spretnosti, marveč predvsem v splošno kulturnih razmerah tedanjega slovenskega življenja, posebej goriškega, ko je bil pesnik človeku nekaj nadnaravnega, izvoljenec božji, heroj... Le v teh in takih razmerah je kult pesnika mogel doseči taka razmerja in se sleherna njegova verzificirana improvizacija pripovedovati in celo objavljati s takim spoštovanjem, ko da gre za umetnino najtrajnejše veljave. Prišlo je celo tako daleč, da je ostareli Gregorčič sam začel spoštovati svoje improvizacije in oboževati svoj dar za rime, videč v tem svojo nadmoč nad drugimi pesniki, zlasti pred nastopajočo moderno...

Takih Gregorčičevih verzov, brez izrazite umetniške veljave, je kljub številnim objavam gotovo še več v zasebni lasti. Nekaj jih objavljam tu s kratkim komentarjem za lažje razumevanje.

Ko je bil Gregorčič januarja 1882 v Ljubljani, da se s tiskarjem pogodi za natisk Poezij I., se mu je Levec, urednik Ljubljanskega Zvona in pobratim iz goriških let, ponudil za korektorja. V nerazpoloženosti do Levca, ki je izvirala iz marca 1881, ko je Levec na pesnikovo željo sporočil — na nesrečo — neugodno Levstikovo sodbo o njegovih pesmih, je Gregorčič ponudbo nepremišljeno odklonil. Toda že čez dva meseca je uvidel, da bo šlo delo prepočasi od rok, če bo sam opravljal korekture, in je obvestil Levca, da sprejema nekdanjo ponudbo. Poslej je požrtvovalni urednik LZ skrbno korigiral tiskajoče se pesmi, dajal neizkušenemu poetu nasvete za jezikovne poprave in celo prodajo knjige, skrbel za reklamo in pomagal knjigi do velikega gmotnega in moralnega uspeha.

V zahvalo za trud se je 12. aprila 1882, to je štiri dni pred izidom Poezij, Gregorčič pismeno zahvalil Levcu ter ga prosil, naj si v priznanje za opravljeno delo pridrži enega izmed petih luksuzno vezanih izvodov. (Z enakim je obdaroval še deželnega predsednika in goriškega rojaka Winklerja ter ljubljanskega škofa Pogačarja, oba na Levčev predlog!) Toda kaže, da si je Levec zaželel še pesnikovega lastnoročnega posvetila (pismo ni ohranjeno!), kajti čez nekaj dni ga Gregorčič v nedatiranem dopisu prosi, naj sprejme priloženi izvod Poezij s pristrčno zahvalo. (Pismo v Mestnem arhivu Ljubljan-

skem). Gdč. Anica Levec, hči Frana Levca, pa hrani v očetovi ostalini še danes ta izvod, ki nosi naslednje posvetilo:

Blagorodnemu gospodu
Franu Levcu

v spomín: Prijatelju prijatelj
Poklanja pisatelj

Na Gradišči 18./4. 1882. S. Gregorčič.

Dopis je verjetno pisan istega dne kakor gornje posvetilo.

Gregorčič je ohranil stike z družino Frana Erjavca tudi še po prijateljevi smrti. Njegovi hčeri Ljudmili je l. 1897., ko je opravila maturo na učiteljski, poklonil zlato uro in ji hkrati posvetil pesem, napisano s črnilom na prvo stran pisemske pole:

Ljudmili Erjavec
(Zvršivšej maturo
Poklanjajoč uro.)

Posnetček ta solnca na nebi,
Ki méri nam ure in dní,
Izročam z voščili zdaj Tebi,
Ko dôba Ti nova žari:

Ko méri oddelke Ti časne,
Let mnogo Ti, mnogo naštej;
A ure Ti kaži le jasne
In dneve le srečne vselój!

27./7. 97. S. Gregorčič.

Od leta 1891. dalje je družila Gregorčiča tesna vez s trnovskim župnikom Ivanom Vrhovnikom. Podpiral je namreč pesnika z intencijami in živo zasledoval njegovo pesniško delo. On je obenem s Hribarjem dal l. 1901. pesniku misel za izdajo tretjega zvezka, prepisoval pesmi za tiskarno, dajal nasvete in opravljal korekture. V zahvalo mu je Gregorčič podaril rokopis prvega zvezka z dragocenimi Erjavčevimi opombami in ob izidu tudi iztis Poezij III. s temle posvetilom:

Prijatelju Ivanu Vrhovniku.

Sprejmi, oj brate, to kitico malo
Poznih jesenskih cvetov;
Še je to cvetje na vrtu ostalo,
Drugo vse plen je mrazov;

Tebi pa tudi dajalo bo hvalo:
Bil si čuvár Ti njegov.
Ko ogledával ta šopek boš skromni,
Včasih vrtnarja prijazno se spomni!

20./4. 1902. S. Gregorčič.

Gregorčič se je seznanil s pesnikom Trinkom - Zamejskim nekako l. 1885. do 1886., ko mu je ta poslal v presojo nekaj svojih del. Pismena zveza se je potem obdržala še dalje, postala pa je važnejša posebno v času Gregorčičevega uredovanja »Slovana« (1887), ko je mlademu sodelavcu dajal navodila v smislu lastnega in Stritarjevega umetniško-formalistnega nazora. Osebnost sta se spoznala šele julija 1896. Tedaj je Trinko obiskal v spremstvu Andreja Gabrščka, njegove žene in Marice Nadliške Gregorčiča na Gradišču. Mislim, da se ne motim, če sodim, da je obisk bil v zvezi z Gabrščkovo izdajo Trinkovih Poezij, ki je izšla leto za tem in se je tedaj šele pripravljala. Pri tej priliki so pač pridobili Gregorčiča za pregled in popravo teksta, medtem ko se jim je Marica pridružila morda kot bodoča urednica prvega slovenskega lista »Slovenke«, ki se je ravno v tem času pričel snovati na pobudo nekdanje kobariške Gregorčičeve učenke Marije Skrinjarjeve (gl. Slovenski jezik, l. 1940., str. 168.).

Gregorčič se je skrbno zavzel za Trinkovo zbirko, jo jezikovno in oblikovno pilil ter svetoval tudi kompozicijsko preureditev. (Gl. DS 1928, 250 sl.) Trinkovi pesmi pa se na splošno pozna vpliv Gregorčičeve muze. Še zanimi-

vejše pa je, da tudi Trinko ni ostal brez odziva v Gregorčičevi pesniški tvornosti. Prvi cikel (Razpršeno listje) je s svojim verzom, povzetim po Jenkovih Obrazih, dal obliko Gregorčičevim pesmim iz l. 1901. in 1902: Predsmrtnici I. in ciklu Confessiones (Poezije IV.), nekoliko tudi Predsmrtnici III. in pesmi Strela z jasnega (Izdaja Akad. založbe, 1939, str. 30), le da je v teh dveh pridružena še četrta kitica. Gregorčič se je sicer že v svojih zgodnjih delih zgledoval pri Jenku, za omenjene primere pa sem prepričan, da je prevzel Jenkovo obliko posredno po Zamejskem, na katerega kažejo tudi vsebinske in formalne reminiscence. (Trinkova pesem Oj ti srce moje, se začinja z enakim stihom kakor Gregorčičeva Strela z jasnega!)

Ko je Gregorčič izdal leta 1902. tretji zvezek svojih pesmi, je poklonil 18. aprila (= Na Duhovo) Trinku en izvod z naslednjim posvetilom:

Največemu sinku
Beneške Slovenije,
Ki nihče ko jaz bolj ne ceni je
Ivanu Trinku
Zelež da ga ima v prijaznem spominku
U znak spoštovanja
In bratske ljubezni poklanja

Na Duhovo 1902.

S. Gregorčič.

Za dan mlajše je posvetilo na Poezijah III., napisano Erjavčevemu svaku, ravnatelju goriške elektrarne in plinarne Francu Ferfilu, požrtvovalnemu narodnemu delavcu in oboževalcu dr. Karla Lavriča. S Ferfilom se je Gregorčič poznal pač že iz časov, ko je bil živ Fran Erjavec, drugoval pa je Gregorčiču večkrat v gostilni Pri zlati zvezdi v zadnjih goriških letih. Posvetilo navajam doslovno, kot sem ga dobil:

Prijatelj Ferfila
To knjižico sprejmi v spomin,
Oj duša Ti mila
Poklonjeno Ti iz srca globočin!

19./5. 1902.

S. Gregorčič.

Zahvaljujem se ge. učit. Anici Levec, ge. učit. Ljudmili Erjavec, mons. g. prof. Ivanu Trinku in g. Dušanu Ferfili, priv. urad. v Ljubljani, da so mi prepustili v objavo gornje Gregorčičeve verze.

Opomba k Paberkom o Gregorčiču.

Iz dr. Kacinove objave štev. 5. in 9. je razvidno, da je Gregorčič nastopil službo na Gradišču 1. julija 1882, iz dokumenta štev. 8 pa, da je pesnik bil tam že 4. aprila. Kaj je torej prav? Nesoglasje si razlagam z dejstvom, da je G. odšel na novo službeno mesto brez dekreta (gradiški vikarijat se je tedaj pravno šele ustanavljal, SBL I. 252); formalno mu je potem tekla služba šele od 1. julija, ko je dejansko bil tam že skoro tri mesece — to je od začetka aprila. Da je prišel na Gradišče res že ta čas, kažejo: pismo Gruntarju štev. 31 (DS 1916), Holzova pripoved v Slovanu 1906—7, štev. 86, Bugar, štev. 40, posvetilo Levcu na Poezijah I., datirano na Gradišču dne 18. 4. 1882.

Glede prisilne delavnice tole: Gregorčič je 9. XII. 1882 v pismu na kranjski deželni zbor sporočil, da umika svojo prošnjo. Vrhovniku je potem izjavil, da je zameril, ker se je za službo precej vneto potegoval tudi poznejši kranjski dekan Koblar, češ če je Gregorčič pesnik, sem pa jaz Kranjec. Najbrž je bil to le povod, kajti Gregorčič se je — kakor večkrat v usodnih odločitvah — skesal in ostal rajši na svoje Hribu.

K. Bačar.

Leta 31/7 04

Besed le malo, mnogo pa občutkov,
 Občutkov srčnih v meni se zbudi,
 Ko vstaja dragih mi spomin trenutkov
 Ko samotarja hodil si v razdavat 'Ti!
 Prijatli mi najdražji že so umrli,
 In mnoge nezvest me bil je zatajil;
 Ti zlatka duša pa, Ti drug moj vili,
 Istotajskih dnova si vedno zvest mi bil!
 Občutkom mnogim Ti besedi malo
 V oddušek pač boš dovolil?
 Nebo naj Ti ljubezen verno bi plačalo,
 Ki zame v srcu Ti si jo gozil!
 Prijatelj, ki si danes godovnjak:
 Naj srečen slednji bo zločinja Ti korak!

Podarav! Ji.

30/7 04, ob 10 zvečer

Sl. 5. Gregorčičeva prigodnica Ig. Lebanu

Velikavisti!

Bog v novem vam letu
 Naj sreče obilno navsetu...
 Pripomnim: zdaj imam denar
 Tudi lahko vam plačam domači altar,
 Pačun mi torej doprošite
 Če bože: Vi sami ga vsem prinesite!
 Bog i narod!

31/7 97

J. Gregorčič

Sl. 6. Gregorčičeva prigodnica Ig. Lebanu